

U S T A W A

z dnia 22 maja 2009 r.

o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych

Opracowano na
podstawie: t.j.
Dz. U. z 2024 r.
poz. 245, 1243.

Art. 1. Ustawa określa:

- 1) warunki nabywania i utraty prawa do nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych zwanych dalej „świadczeniami”;
- 2) zasady:
 - a) ustalania wysokości świadczeń,
 - b) postępowania w sprawach o świadczenia,
 - c) wypłaty świadczeń,
 - d) finansowania świadczeń.

Art. 2. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) nauczyciel – nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w:
 - a) publicznych i niepublicznych przedszkolach,
 - b) publicznych i niepublicznych szkołach, z wyjątkiem niepublicznych szkół nieposiadających uprawnień szkoły publicznej, o których mowa w art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2245, z późn. zm.¹⁾), i niepublicznych szkół artystycznych nieposiadających uprawnień publicznej szkoły artystycznej,
 - c) publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 7 i 8 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900, 1672, 1718 i 2005),

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 2432, z 2019 r. poz. 534, 1287 i 2248, z 2021 r. poz. 4, z 2022 r. poz. 1116 oraz z 2024 r. poz. 123.

- d) publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych, o których mowa w art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe;
- 2) organ rentowy – jednostkę organizacyjną Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwą do wydawania decyzji w sprawach świadczeń, określoną w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1230, 1429, 1672 i 1941);
- 3) uprawniony – osobę mającą ustalone prawo do świadczenia.

Art. 3. Prawo do świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługuje nauczycielom zatrudnionym w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1.

Art. 4. 1. Świadczenie przysługuje nauczycielom, którzy spełnili łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wiek, o którym mowa w ust. 3;
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, 1429 i 1672), zwanej dalej „ustawą o emeryturach i rentach z FUS”, wynoszący 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć;
- 3) rozwiązali stosunek pracy.

2. Nauczycielom spełniającym warunki określone w ust. 1 pkt 1 i 2 świadczenie przysługuje również w przypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy w okolicznościach określonych:

- 1) w art. 20 ust. 1, 5c i 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2023 r. poz. 984, 1234, 1586, 1672 i 2005);
- 2) w art. 225 ust. 1, 6, 7 i 10 oraz art. 226 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, 949 i 2203, z 2018 r. poz. 2245, z 2019 r. poz. 1287 oraz z 2022 r. poz. 1116).

3. Nauczyciel ma prawo do świadczenia, jeżeli ukończył:

- 1) 55 lat – w latach 2009–2014;
- 2) 55 lat w przypadku kobiet i 56 lat w przypadku mężczyzn – w latach 2015–2016;
- 3) 55 lat w przypadku kobiet i 57 lat w przypadku mężczyzn – w latach 2017–2018;

- 4) 55 lat w przypadku kobiet i 58 lat w przypadku mężczyzn – w latach 2019–2020;
- 5) 55 lat w przypadku kobiet i 59 lat w przypadku mężczyzn – w latach 2021–2022;
- 6) 55 lat w przypadku kobiet i 60 lat w przypadku mężczyzn – w latach 2023–2024;
- 7) 56 lat w przypadku kobiet i 61 lat w przypadku mężczyzn – w latach 2025–2026;
- 8) 57 lat w przypadku kobiet i 62 lata w przypadku mężczyzn – w latach 2027–2028;
- 9) 58 lat w przypadku kobiet i 63 lata w przypadku mężczyzn – w latach 2029–2030;
- 10) 59 lat w przypadku kobiet i 64 lata w przypadku mężczyzn – w latach 2031–2032.

Art. 5. 1. Świadczenie stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury, ustalonej w sposób określony w art. 25 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku 60 lat, ustalone według obowiązujących w dniu zgłoszenia wniosku o przyznanie świadczenia tablic średniego trwania życia, o których mowa w art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

2. Jeżeli uprawniony jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, przy ustalaniu podstawy obliczenia emerytury, składki na ubezpieczenie emerytalne, zewidencjonowane na jego koncie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, zwanym dalej „Zakładem”, zwiększa się przez pomnożenie wskaźnikiem korygującym 19,52/12,22, stanowiącym stosunek pełnej wysokości składki na ubezpieczenie emerytalne do wysokości zewidencjonowanej na koncie ubezpieczonego w Zakładzie.

3. Kwota świadczenia nie może być niższa niż kwota najniższej emerytury, o której mowa w art. 85 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

4. Świadczenie podlega waloryzacji na zasadach i w terminach przewidzianych dla waloryzacji świadczeń w art. 88, art. 89 i art. 93 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Art. 6. Świadczenia finansowane są z budżetu państwa.

Art. 7. 1. Prawo do świadczenia powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

2. W przypadku pobierania zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego prawo do świadczenia powstaje z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku lub świadczenia.

Art. 8. Prawo do świadczenia ustaje z dniem:

- 1) poprzedzającym dzień nabycia prawa do emerytury, która jest ustalona decyzją organu rentowego lub innego organu emerytalno-rentowego, określonego w odrębnych przepisach;
- 2) poprzedzającym dzień osiągnięcia przez uprawnionego wieku:
 - a) 60 lat – w przypadku kobiet,
 - b) 65 lat – w przypadku mężczyzn– jeżeli uprawniony nie ma prawa do emerytury ustalonego decyzją organu rentowego lub innego organu emerytalno-rentowego, określonego w odrębnych przepisach;
- 3) śmierci uprawnionego.

Art. 9. 1. Prawo do świadczenia ulega zawieszeniu lub świadczenie to ulega zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 103 ust. 3 i art. 104–106 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

2. Prawo do świadczenia ulega zawieszeniu bez względu na wysokość uzyskiwanego przychodu w razie podjęcia przez uprawnionego pracy w jednostkach, o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela.

Art. 10. 1. W razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenie określone ustawą, świadczenie należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w przypadku ich braku – małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku – innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

2. Osoby wymienione w ust. 1 mają prawo do udziału w dalszym prowadzeniu postępowania w sprawie świadczenia, nieukończonego wskutek śmierci osoby, która o to świadczenie wystąpiła.

3. Roszczenie o wypłatę świadczenia, o którym mowa w ust. 1, wygasa po upływie 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, której świadczenie przysługiwało, chyba że przed upływem tego okresu zostanie zgłoszony wniosek o dalsze prowadzenie postępowania.

Art. 11. Do świadczenia przysługuje dodatek pielęgnacyjny na zasadach i w wysokości określonych w art. 75 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Art. 12. Osobie, która pokryła koszty pogrzebu po śmierci:

- 1) uprawnionego,
 - 2) członka rodziny uprawnionego
- przysługuje zasiłek pogrzebowy na zasadach określonych w art. 77–81 i art. 99 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Art. 13. Dodatek pielęgnacyjny oraz zasiłek pogrzebowy finansowane są z budżetu państwa.

Art. 14. Postępowanie w sprawie świadczenia wszczyna się na wniosek nauczyciela zgłoszony bezpośrednio lub za pośrednictwem płatnika składek w organie rentowym.

Art. 15. 1. Decyzję w sprawie świadczenia wydaje i świadczenie to wypłaca:

- 1) organ rentowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania nauczyciela;
- 2) organ rentowy właściwy ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania nauczyciela w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli zamieszkuje on poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Od decyzji w sprawie świadczenia przysługuje odwołanie do sądu, na zasadach określonych w art. 83 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, zwanej dalej „ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych”.

Art. 16. 1. Świadczenie wypłaca się za miesiąc kalendarzowy w terminach i na zasadach przewidzianych dla wypłaty emerytur określonych w art. 129, art. 130, art. 132–135 i art. 136b ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

2. Kwotę świadczenia za niepełny miesiąc ustala się, dzieląc kwotę świadczenia przez liczbę dni kalendarzowych w miesiącu, a otrzymaną kwotę mnoży się przez liczbę dni kalendarzowych, za które świadczenie przysługuje.

3. W razie śmierci uprawnionego wstrzymanie wypłaty świadczenia następuje od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym zmarła osoba uprawniona.

[Art. 17. 1. W razie zbiegu prawa do świadczenia z prawem do renty, uposażenia w stanie spoczynku, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub innego świadczenia o charakterze emerytalnym lub rentowym, ustalonym na podstawie odrębnych ustaw, przysługuje tylko jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez uprawnionego.

Nowe brzmienie art. 17 wejdzie w życie z dn. 1.01.2025 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1243).

2. *W przypadku skorzystania z prawa do świadczenia nie przysługuje prawo do rekompensaty, o której mowa w ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 164 i 1667).]*

<Art. 17. 1. W razie zbiegu prawa do świadczenia z prawem do renty, uposażenia w stanie spoczynku, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub innego świadczenia o charakterze emerytalnym lub rentowym, ustalonym na podstawie odrębnych ustaw, przysługuje tylko jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez uprawnionego, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. W razie zbiegu prawa do świadczenia z prawem do renty rodzinnej, o której mowa w art. 67 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, osobie uprawnionej wypłaca się, zależnie od jej wyboru:

- 1) przysługujące świadczenie oraz 25 % renty rodzinnej albo**
- 2) przysługującą rentę rodzinną oraz 25 % świadczenia.**

3. Osoba uprawniona ma prawo do wypłaty świadczeń na zasadach określonych w ust. 2 w przypadku:

- 1) osiągnięcia wieku emerytalnego określonego w art. 24 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;**
- 2) pozostawania we wspólności małżeńskiej do dnia śmierci małżonka;**
- 3) nabycia prawa do renty rodzinnej po zmarłym małżonku nie wcześniej niż 5 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego określonego w art. 24 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.**

4. Wypłata świadczeń na zasadach określonych w ust. 2 ustaje z dniem poprzedzającym dzień zawarcia nowego związku małżeńskiego przez osobę uprawnioną.

5. Do ustalenia wysokości świadczeń, o których mowa w ust. 2, stosuje się zasady przewidziane w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

6. W przypadku skorzystania z prawa do świadczenia nie przysługuje prawo do rekompensaty, o której mowa w ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 164 i 1667 oraz z 2024 r. poz. 1243).>

Art. 18. 1. W zakresie postępowania w sprawach świadczenia stosuje się odpowiednio przepisy art. 114, art. 116 i art. 117–128a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

2. W zakresie postępowania w sprawach zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, egzekucji i potrąceń stosuje się odpowiednio przepisy art. 138–144 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz przepisy art. 84 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

3. W razie zbiegu prawa do świadczenia z prawami, o których mowa w art. 17 ust. 1, stosuje się odpowiednio art. 98 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Art. 19–29. (pominięte)

Art. 30. Ustawa wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu ogłoszenia²⁾, z wyjątkiem art. 26 pkt 2, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

²⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 23 czerwca 2009 r.